

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

UN RECORREGUT PER LA CATALUNYA INTERIOR GR-3

11a Etapa : OLIOLA - CLARET DE LA NOGUERA - LA DONZELL D'URGELL CANAL D'URGELL - AGRAMUNT

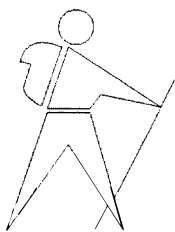
9 d'abril de 2000

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7	h
Ponts. Esmorzar.	9	h
Sortida amb autocar cap a Oliola.	9.30	h
Oliola. Inici de la caminada.	9.50	h
Claret de la Noguera. Reagrupament.	10.45	h
	10.55	h
La Donzell d'Urgell. Reagrupament.	12.05	h
	12.20	h
Agramunt. Dinar i visita.	13.35	h
Sortida amb autocar cap al Pilar d'Almenara.	16	h
Pilar d'Almenara. Visita.	16.20	h
Sortida cap a Vilanova.	16.50	h
Vilanova i la Geltrú.	19	h

Notes.-

- ** Esmorzarem a Ponts; hi ha bars. Després l'autocar ens portarà fins a Oliola.
- ** Dinarem a Agramunt; hi ha bars i restaurants. Després de dinar i visitar Agramunt l'autocar ens portarà fins al Pilar d'Almenara on podrem gaudir, si el temps ens acompanya, de magnífiques panoràmiques.
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre pot modificar aquesta previsió d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (Condicions climàtiques, retards o avançaments imprevistos, etc).

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

UN RECORREGUT PER LA CATALUNYA INTERIOR GR-3

11a Etapa : OLIOLA - CLARET DE LA NOGUERA - LA DONZELL D'URGELL CANAL D'URGELL - AGRAMUNT

9 d'abril de 2000

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Horari		
Parcial	Total	Quilometratge
0.00	0.00	0.00

Oliola (410 m). Situats davant de l'antic Hostal d'Oliola, hem d'agafar una pista situada a l'esquerra, que va en direcció sud. Al cap d'una estona hem de deixar una bifurcació a l'esquerra que porta a una masia propera, hem d'anar rectes.

0.04	0.04	0.220
------	------	-------

Bifurcació. Hem d'anar cap a la dreta, pel camí principal. Més endavant, hem de rebutjar un camí a la dreta, que porta a una gran bassa i a una granja.

0.04	0.08	0.480
------	------	-------

Bifurcació. Es continua cap a la dreta, pujant. Hem de deixar el camí de l'esquerra que va pel fons de la vall.

0.09	0.17	1.750
------	------	-------

Bifurcació. Al costat d'un gran roure amb una bassa, es va cap a l'esquerra.

0.10	0.27	2.440
------	------	-------

Torre elèctrica (475 m). Des d'aquest punt es té una bonica vista sobre el poble d'Oliola que queda al fons, emmarcat per la serra del Turp a l'esquerra i el port del Comte a la dreta. El sender continua pujant.

0.08	0.35	2.950
------	------	-------

Bifurcació. Hem de deixar el camí de l'esquerra que planeja, i continuar pujant pel camí principal.

0.05 0.40 3.240

Claret de la Noguera (525 m). Llogarret despoblat amb una bonica vista sobre les conques del Llobregós i del Sió. El llogarret queda a l'esquerra del nostre camí i a un nivell superior; nosaltres hem d'anar cap a la dreta pel costat d'unes edificacions i d'un dipòsit d'aigua que ens queda a l'esquerra.

0.17 0.57 4.160

Cruïlla. Es va cap a l'esquerra. Més endavant saltem un collet i anem de baixada.

0.10 1.07 5.220

Masvell (475 m). Antiga masia emmurallada del segle XVIII que es voreja per la dreta. Més endavant, sota de la casa, es troba una bifurcació; es va cap a la dreta tot planejant.

0.08 1.15 5.730

Bifurcació. Arranjada amb graveta. Es va per la primera cap a la dreta, després, se'n deixa un altra a la dreta i es va cap a un pilar de pedra amb una sageta al damunt que diu Mas Nou. Després, continuem pel costat d'un marge de pedra tallada.

Després del marge deixem un camí que va cap a la dreta i continuem pel camí principal de cara a un curiós monòlit de pedra situat en mig d'una placeta. Hem de seguir cap a la dreta per la pista principal.

0.19 1.34 6.940

Bifurcació. Hem d'anar rectes, deixant la branca de la dreta.

0.03 1.37 7.240

Mas Palau (460 m). Casa que queda a la dreta, situada en mig de camps de conreu ja a la comarca de l'Urgell. A l'esquerra deixem una bassa i un pou; continuem rectes.

0.01 1.38 7.320

Cruïlla. Amb cartell indicador del GR. Es va cap a l'esquerra.

0.12 1.50 8.340

Bifurcació (435 m). Es deixa la pista que va recte, que ens portaria a Rocabertí de Sant Salvador, i anem cap a la dreta, tot baixant.

0.10 2.00 9.330

Bifurcació. S'ens uneix, per l'esquerra, una pista que ve de Rocabertí; se segueix cap a la dreta tot pujant. Es deixa un altre camí a l'esquerra.

0.04 2.04 9.560

Bifurcació. Es va a l'esquerra. Aquest tram es asfaltat.

0.01 2.05 9.660

Ermita de Sant Roc. El sender passa pel costat de l'ermita. Al darrera hi ha una creu de ferro des d'on s'albira tot del entorn.

Més endavant, fem cap a la carretera de la Donzell, on hi ha un monòlit dedicat a Sant Roc; hem d'anar cap a l'esquerra.

0.02 2.07 10.010

La Donzell d'Urgell (445 m). Plaça de l'Església; se surt cap a l'esquerra, en direcció sud.

0.03 2.10 10.190

Dipòsit. Queda a la dreta del sender; anem de baixada. Més endavant, deixem un camí a la dreta; anem rectes.

0.03 2.13 10.530

Bifurcació. Hem de deixar el camí principal i anar cap a l'esquerra per un camí que va baixant entre bosc d'alzines.

0.10 2.23 11.560

Cruïlla. Per l'esquerra se'ns uneix una pista que ve de Sant Salvador de Rocabertí. Hem d'anar cap a la dreta.

0.09 2.32 12.410

Cruïlla (380 m). Es va per la dreta tot seguint una pista que ve del mas Segur; al costat hi ha una fita amb les inicials RR.

0.02 2.34 12.610

Cruïlla. Amb una alzina al mig. Es retroba la pista que venint de la Donzell portarà a Agramunt; se segueix cap a l'esquerra.

Més endavant, deixem una pista a l'esquerra que té una fita amb les inicials RR i, més endavant, deixem una altra pista a la dreta; continuem rectes.

0.20 2.54 13.230

Granges. Que queden a l'esquerra del sender. Es deixen, un darrera l'altre, dos camins a la dreta; el sender continua per la pista principal direcció sud.

0.11 3.05 14.060

Canal d'Urgell (330 m). Hi ha un pal indicador del GR. Es travessa el canal per sobre d'un pont i es continua recte; més endavant el sender segueix paral·lel al canal.

0.09 3.14 14.910

Pont. A l'esquerra, es travessa el canal i es continua pels carrers del Safareig i del Firal. Al final d'aquest carrer, anem cap a l'esquerra pel carrer Marià Jolonch, fins al carrer Angel Guimerà.

0.06

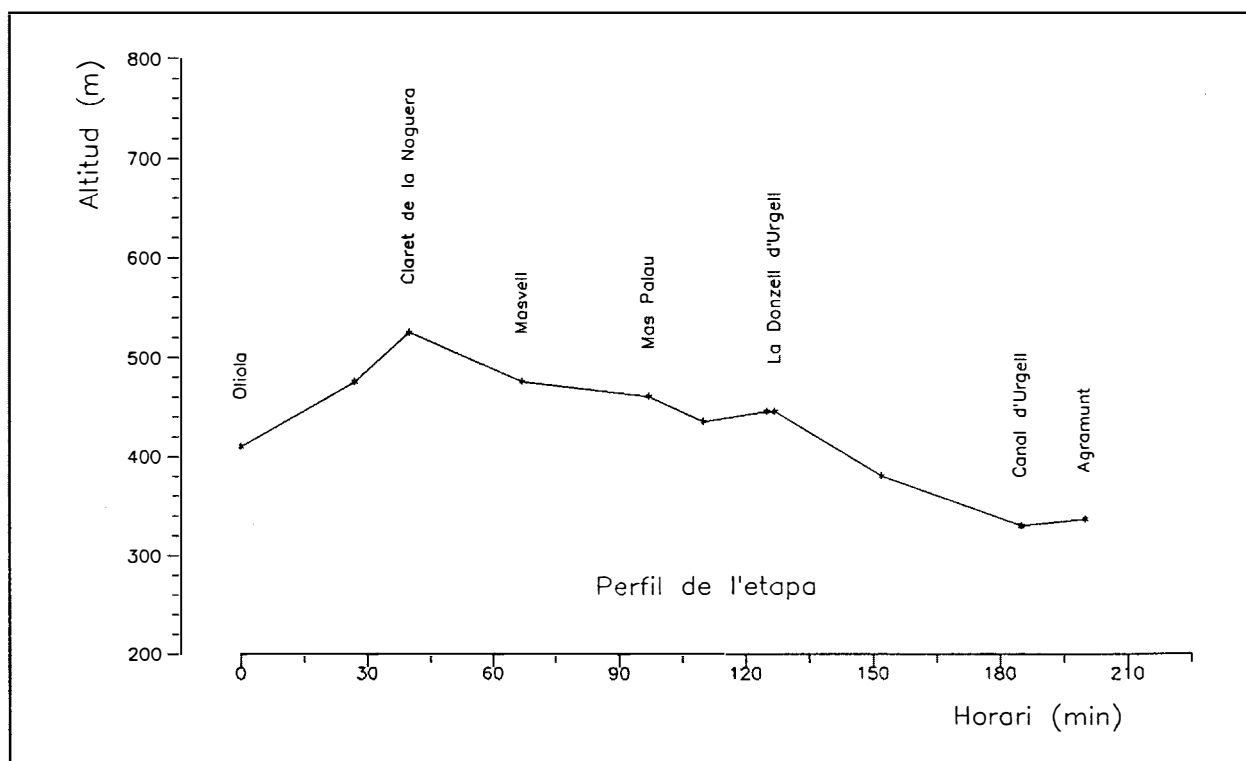
3.20

15.460

Agramunt (337m). Es va cap a l'esquerra, i s'entra a la plaça del Pou. Se surt en direcció sud per l'avinguda de Catalunya.

Ramon Casas i Vidal, abril de 2000

Equip de ruta: Ramon Casas, Mariano Guerra i Manuel Izquierdo

LA RIBERA DE SIÓ

La Ribera de Sió és una contrada natural que se situa en el punt de confluència de la Segarra, la Noguera i l'Urgell, i participa de les peculiaritats de les esmentades comarques en el que fa referència a la climatologia, el sòl i la producció agrícola. La Ribera de Sió és una llenca de terreny que davalla en direcció est-oest al llarg d'uns quaranta quilòmetres, amb una amplada mitjana de vuit quilòmetres. El Sió és l'eix que la vertebrava i li dona nom.

El Sió té l'origen al terme municipal d'Estaràs, a la font de Gàver, i aboca al Segre prop de Balaguer. Però la Ribera de Sió com a definitiva de la comarca o regió tradicional comença a Tarroja, quan el riu deixa les serres i barrancs de la Segarra estricta i comença a discórrer per un altiplà d'amplis horitzons i relleus de poca altura. Més endavant els serrats i tossals que flanquegen el riu adquireixen entitat i, si fins ací la Ribera té uns límits imprecisos, a partir d'Agramunt es troba ben delimitada per les serres de Montclar i d'Almenara, paral·leles al curs del riu, al nord i al sud, respectivament. En arribar a la Sentiu de Sió, la Ribera perd progressivament les seves característiques pròpies i s'integra en el conjunt de la vall del Segre.

La conca del Sió és reduïda per la part esquerra i bastant extensa per la banda dreta. En l'àmbit de la comarca tradicional abans esmentada, per l'esquerra només és digne d'esment un reguer, sense nom, que troba el riu més avall d'Ossó de Sió. Per la dreta els afluents més importants són el torrent de Casarell, que recull les aigües de l'extensa rodalia de Guissona, el barranc de Claret, que baixa de Florejacs, i el Reguer Salat, que neix sota Coscó i troba el Sió entre Agramunt i Preixens.

La comarca de l'Urgell agafa la part central de la Ribera de Sió, que comprèn els municipis d'Ossó de Sió, de Puigverd d'Agramunt i d'Agramunt, amb el benentès que tots tres termes desborden els límits geogràfics de la Ribera per la banda del sud i penetren a la Conca del Riu d'Ondara i al Pla d'Urgell. Els relleus més importants són les serres de Montclar (470 m) i d'Almenara (459 m). Aquesta darrera, malgrat no ser tan elevada, té molta més personalitat per la seva situació donant vista al Pla d'Urgell i pel seu pronunciat pendent en la cara de migdia.

La major part de les terres de la Ribera de Sió són de secà, perquè el canal d'Urgell només rega una part del terme municipal d'Agramunt i només d'una manera molt esporàdica pot aprofitar-se l'aigua del Sió a través de les antigues segles molinals.

AGRAMUNT

El terme municipal d'Agramunt, al sector septentrional de la comarca de l'Urgell, al bell mig de la Ribera de Sió i centre d'aquesta subcomarca, ha tingut tradicionalment 55.75 km² i com a nuclis de poblament més importants, a més de la vila d'Agramunt, cap del municipi, els agregats de Mafet i d'Almenara Alta; amb l'annexió del poble de les Puelles el 1967 (del municipi de la Donzell), i de la resta d'aquest terme (amb els pobles de la Donzell, Montclar i Rocabertí de Sant Salvador) el 1970, el nou terme municipal té 78.30 km² i sis agregats.

El territori és dividit en dos sectors ben diferenciats per la serra d'Almenara que culmina a 459 m d'altitud i pren la direcció est-oest: al nord comprèn un ampli sector de la Ribera de Sió, on es troben la vila d'Agramunt i l'agregat de Mafet, i, al sud, el marge septentrional del Pla d'Urgell fins al límit amb la Fuliola, amb el poble d'Almenara Alta. El canal d'Urgell travessa el terme per tres indrets (la vall del Sió, la partida d'Aladrell, a ponent del terme, i al peu meridional de la serra d'Almenara). Limita, a més de la Fuliola (sud), amb Tornabous (sudest), Puigverd d'Agramunt (est), Oliola (nord), la Donzell (est i nord), Preixens i Castellserà (oest).

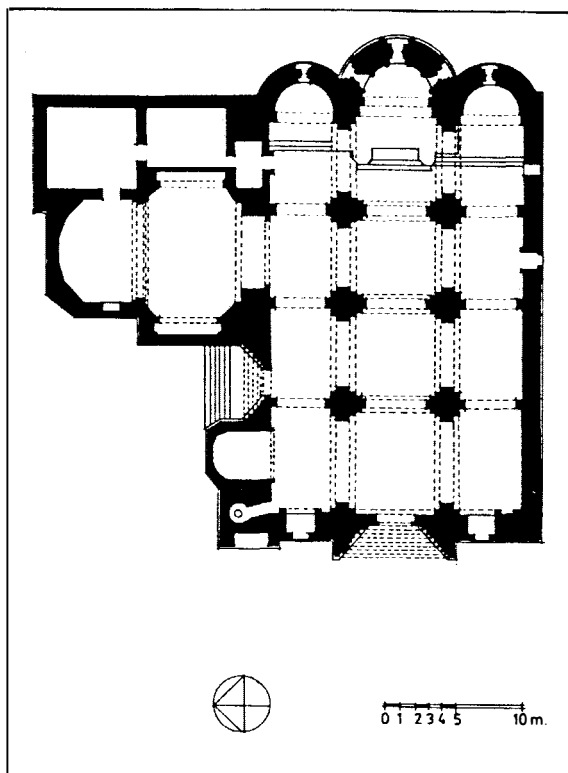
La demografia moderna fou de signe positiu fins el 1860. Al llarg del segle XVIII la població gairebé es quadruplicà (de 548 h el 1718 a 1947 el 1787) i el conjunt municipal arribà a un màxim el 1860 amb 2789 h. Després tingué una davallada fins arribar als 2453 h el 1900 de la qual es va recuperar lentament al llarg de la primera meitat d'aquest segle; des d'aleshores Agramunt creix d'una manera moderada però sense interrupcions: 2970 h el 1950, 3282 h el 1960, 4428 h el 1970 (ja amb la Donzell) i 4562 h el 1981.

Agramunt és conegut arreu del país pels seus torrons durs, de mel, avellana i clara d'ou, que s'elaboren a la vila des del segle XVIII com a mínim. La xocolata també s'ha elaborat a la vila de fa més de 200 anys.

La vila d'Agramunt es troba a 337 m d'altitud, enmig de la Ribera de Sió, voltada de terres planes drenades pel Sió i pel Reguer Salat. Les cases s'estenen als vessants d'unes elevacions de la dreta del Sió, i modernament la urbanització ha ocupat els plans de la vall, a migdia i a tots costats, i nous barris han sorgit a l'altra banda del riu. L'anomenat turó del Castell, uns 300 m distant de la riba del riu, fou el nucli on sorgí la població primitiva, i al peu del tossal (aproximadament a l'espai on hi ha la plaça de l'Església) conflueixen un ventall de camins que afavoriren el desenvolupament de la població, i aviat les cases arribaren pel vessant de migdia fins a l'actual carrer de Vilavella. Allunyat el perill islàmic amb la conquesta de Lleida (1149) i consolidada la prosperitat vilatana per la carta de població (1163), es planejà un eixample per llevant que incloïa dins del recinte murallat l'esmentada cruïlla de camins; aquest recinte formava un quadrilàter irregular d'uns 25000 m² i els trams dels antics camins foren els principals carrers (el de Vilavella, el del Castell -que unia la plaça amb l'accés al castell-, el de Sió, el de Sant Joan i el de la Sabateria, tots ells porticats, on es concentrava la vida de la població.

Aquest eixample del segle XII tingué vigència uns 600 anys, ja que no fou fins a la fi del segle XVIII que es començà a construir fora de la muralla. Però hagué d'arribar el segle XIX perquè la vitalitat agramuntina desbordés definitivament l'antic recinte per llevant: adossat a la muralla es bastí el

gran edifici dels Estudis Nous, que donà nom a un carrer, i s'urbanitzà la plaça del Mercadal, a l'indret on des de feia molts anys se celebrava el mercat de cereals i llegums. Aquesta notable plaça quadrada, porticada, amb vuit arcades per banda, fou probablement una de les primeres places catalanes edificades amb un projecte previ.

Entre els monuments importants cal, sens dubte, esmentar en primer lloc l'església arxipresbital de Santa Maria, magnífic edifici romànic declarat monument nacional des del 1931; bastida els segles XII-XIII, la portalada principal (mitjan segle XIII) és una obra cabdal de l'anomenada escola lleidatana, amb un ric conjunt d'arquivoltes i capitells esculpturats, conjunt presidit per un grup en alt relleu amb la Mare de Déu i l'Infant, l'Anunciació i l'Adoració dels Reis costejat (segons indica una inscripció) pels teixidors agramuntins l'octubre de 1283. També són dignes d'esment els absis (corresponents a les tres naus), la portada nord (del segle XII) i el campanar gòtic (acabat probablement al segle XIV). A l'interior es pot admirar el retaule barroc de la capella del Roser i el retaule fet el 1719 que actualment estatja la imatge de la Mare de Déu del Socors, patrona de la vila, de fusta policromada, d'estil gòtic, restaurada després de la guerra de 1936-39.

De la fortificació que dominà la vila medieval i moderna (representada en un dels gravats de Beaulieu del segle XVII) no hi ha cap resta. En procedia probablement la imatge de la Mare de Déu del Castell, destruïda el 1936, que es trobava també a la parròquia.

Són excel·lents exemples de construcció civil la Casa de la Vila, a la plaça de l'Església, obra de la segona meitat del segle XVIII sobre el primitiu edifici comunal, i una casa porticada a la plaça de l'Envall (1804); el conjunt de carrers porticats del nucli antic completen l'itinerari de la vila vella. El parc del Convent a la part alta i el parc de Josep Brufau -el popular Passeig-, als marges del Sió, són les principals zones verdes, i entre les places urbanitzades destaquem, a més de la del Pou i la del Mercadal, la més moderna de l'Onze de Setembre. Proper a la vila hi ha un impressionant aqüeducte metàl·lic, el pont de Ferro, que permet el pas del canal d'Urgell per la vall del Sió.

El poble de Mafet es troba a 3 km d'Agramunt, al sector septentrional de l'antic terme, vora la carretera a Artesa de Segre i prop del canal d'Urgell. Les edificacions més antigues s'enfilen en un turó coronat per l'església parroquial de Sant Llorenç i el poble s'ha anat estenent vers el pla fins a la carretera, avui el carrer principal. El canal creua la carretera arran mateix de les cases i des del pont fins a la part antiga, es troben la plaça i dues imponents cases pairals del segle XVII, Cal Torres i Cal Benet del Segarrenc.

El poble d'Almenara Alta es troba als vessants meridionals de la serra d'Almenara a uns 7 km d'Agramunt, al peu de la carretera a Bellpuig d'Urgell; el canal d'Urgell passa per sota mateix de les cases. Al cim de la serra d'Almenara, damunt el poblet, s'aixeca la torre de guaita o defensa dita el Pilar d'Almenara, cilíndrica, interessant construcció que es remunta al segle XI, a l'inici de la conquesta d'aquestes terres, i que domina un immens panorama, especialment del Pla d'Urgell (aquesta altura, 459.25 m d'altitud, fou escollida com un dels vèrtexs de la triangulació geodèsica de Catalunya). Prop seu hi ha les restes de l'església romànica de Sant Vicenç (segle XII). La torre, com han demostrat les excavacions, fou bastida damunt un antic poblat tardo-romà o visigòtic.

LA DONZELL D'URGELL

L'antic terme municipal de la Donzell (o simplement Donzell) d'Urgell o d'Agramunt, agregat en part el 1967 (sector de les Puelles) i del tot el 1970 a Agramunt, tenia abans de l'annexió 22.55 km² i en el cens de 1960 figurava amb un total de 448 h. Situat a l'extrem septentrional de la comarca, era format per tres sectors ben diferenciats: al nord el de Montclar, accidentat per la serra de Montclar, enclavat entre els termes de Preixens, Foradada, Artesa i l'antic de Tudela de Segre (de la Noguera); també al nord, el de la Donzell (amb l'agregat de Rocabertí, entre l'antic terme de la Tudela de Segre, el d'Oliola, i el d'Agramunt al sud) i, finalment, el de les Puelles, antic enclavat a llevant d'Agramunt i al límit amb el terme d'Oliola i amb el de Puigverd d'Agramunt.

El poble de la Donzell es troba en un planell al cim de la serra de Montclar, a 457 m d'altitud i uns 6 km al nord d'Agramunt. Forma un clos tancat i reclòs sobre si mateix, amb un entramat interior de placetes i carrers ombrívols, de passos coberts i racons típics, de regust medieval. L'església parroquial de Sant Roc, d'una nau i campanar de torre quadrada, fou molt reformada vers el segle XVI. Hi ha un gran casal de pedra anomenat el Castell.

EL CANAL D'URGELL

Aquesta important obra hidràulica fou inaugurada l'any 1861. El canal principal té una llargada de 144.4 km i rega aproximadament una superfície de 50.000 ha. La seva amplada varia entre 6.7 m a l'inici, uns dos quilòmetres després de Ponts, fins a 1.7 m a l'últim tram, a Montoliu de Lleida. Del seu recorregut cal destacar el túnel de Montclar, amb 4 km de llargada. En els primers 110 km només té un desnivell de 40 m.

L'any 1932 es construí un canal auxiliar que pren les aigües del pantà de Sant Llorenç de Montgai i que, després de 77 km d'anar paral·lel al canal principal, s'hi uneix a Artesa de Lleida. Amb la sèquia de Fontanet i els dos canals s'ha aconseguit un sistema de regadiu que abasta una superfície d'unes 70.000 ha.

BIBLIOGRAFIA

- ## Topoguaia del Sender de Gran Recorregut GR-3.
Tram L'Estany - Tàrrega.
Senders de Catalunya. Barcelona (1998).
- ## La Segarra, l'Urgell i la Coca de Barberà
Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 9.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona (1983).
- ## El Segrià, les Garrigues, la Noguera i el Baix Cinca.
Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 10.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona (1983).
- ## Noguera.
Mapa comarcal de Catalunya (23). Cartografia escala 1:50.000
Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona (1994).

Agustí Poch, abril de 2000

